

Брюксел, 4.4.2019 г.
COM(2019) 149 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

**Преглед на изпълнението на политиките на ЕС в областта на околната среда от
2019 г.:**

Европа, която защитава своите граждани и повишава качеството им на живот

{SWD(2019) 111 final} - {SWD(2019) 112 final} - {SWD(2019) 113 final} -
{SWD(2019) 114 final} - {SWD(2019) 115 final} - {SWD(2019) 116 final} -
{SWD(2019) 117 final} - {SWD(2019) 118 final} - {SWD(2019) 119 final} -
{SWD(2019) 120 final} - {SWD(2019) 121 final} - {SWD(2019) 122 final} -
{SWD(2019) 123 final} - {SWD(2019) 124 final} - {SWD(2019) 125 final} -
{SWD(2019) 126 final} - {SWD(2019) 127 final} - {SWD(2019) 128 final} -
{SWD(2019) 129 final} - {SWD(2019) 130 final} - {SWD(2019) 131 final} -
{SWD(2019) 132 final} - {SWD(2019) 133 final} - {SWD(2019) 134 final} -
{SWD(2019) 135 final} - {SWD(2019) 136 final} - {SWD(2019) 137 final} -
{SWD(2019) 138 final} - {SWD(2019) 139 final}

1. Пропуските в изпълнението на политиките в областта на околната среда струват на европейските граждани около 55 милиарда евро на година

Прилагането на политиката и правото на ЕС в областта на околната среда е от съществено значение за осигуряването на доброто състояние на околната среда. Преодоляването на различията между приетите решения и постигнатите резултати има ключова роля за гарантиране на добри екологични резултати за гражданите, както и за запазване на еднакви условия на конкуренция за икономическите оператори и създаване на възможности за социални и технологични иновации и икономическо развитие. В ново проучване от 2011 г. се изчислява, че общите разходи за обществото от пропуските в настоящото изпълнение на политиките в областта на околната среда възлизат на около 55 милиарда евро на година¹.

Прегледът на изпълнението на политиките в областта на околната среда има за цел да се подобри изпълнението на тези политики и на съответното законодателство на ЕС, като се идентифицират причините за пропуските в изпълнението и се отстранят системните пречки за интегрирането на екологичните аспекти в различните сектори на политиката. В прегледа се представят основните предизвикателства пред всяка държава членка, както и съществуващите добри практики и примери за високи постижения.

Първият пакет за преглед на изпълнението на политиките в областта на околната среда беше приет през февруари 2017 г.². След приемането му редица държави членки организираха национални диалози за преглед на изпълнението на тези политики по приоритетните теми, определени в докладите за съответните държави. В много случаи в тези диалози участваха както регионалните и местните органи, така и основните заинтересовани страни. Бяха организирани и диалози, съобразени с отделните сектори. Малко след приемането на първия пакет беше стартиран инструментът за партньорство TAIEX-EIR с цел улесняване на взаимното обучение между държавите членки, регионите и общините по отношение на подобряване на практиките им за изпълнение³.

Настоящият пакет включва настоящото съобщение, приложение, в което се изброяват ключовите приоритетни действия, документ за политиката и 28 доклада по държави, в които се очертават актуалното състояние на изпълнението по отношение на основните области и цели на правилата на ЕС за околната среда, както и основните предизвикателства и възможности за всяка държава членка.

Производствата за установяване на нарушение продължават да бъдат важен инструмент за гарантиране на правилното изпълнение на правните задължения⁴ и поради това прегледът на изпълнението на политиките в областта на околната среда не засяга действията на Комисията за принудително изпълнение съгласно Договорите под контрола на Съда на ЕС⁵. Прегледът на изпълнението на политиките в областта на околната среда създава възможност за по-стриктно спазване на законодателството на ЕС в областта на околната среда чрез преодоляване на първопричините за некачественото изпълнение и насърчаване на по-ефективното прилагане, при условие че държавите членки предприемат бързо и решително поне приоритетните действия.

В пакета се представя състоянието на изпълнението на политиките в областта на околната среда към януари 2019 г., като неговата цел е да се насърчи сътрудничеството между

¹ COWI и Eunomia, Costs of not implementing EU environmental law (Разходи, произтичащи от неизпълнението на законодателството в областта на околната среда), 2019 г.

² COM(2017) 63.

³ [Инструмент за партньорство TAIEX-EIR](#)

⁴ COM(2016) 316.

⁵ Констатациите по отношение на отделни държави членки, съдържащи се в настоящото съобщение и в приложението към него, се основават на информацията, с която Комисията е разполагала преди датата на неговото приемане и не засягат евентуалните правни действия, които тя може да предприеме след тази дата.

публичните органи и заинтересованите страни, така че да бъдат формулирани индивидуални решения за по-ефективно отстраняване на пропуските в изпълнението. В отговор на становищата, получени от държавите членки, Европейския парламент, Икономическия и социален комитет, Комитета на регионите и различните заинтересовани страни в първия цикъл, в докладите по държави за 2019 г. се съдържат няколко нови теми, които не бяха засегнати през 2017 г.: изменение на климата, инвазивни чужди видове, промишлени емисии и химикали, както и нова информация. Въпреки това структурата продължава да бъде сходна с тази на докладите за преглед на изпълнението на политиките в областта на околната среда от 2017 г.

2. Състояние на изпълнението: основни приоритети

2.1. Превръщане на ЕС в ефективна от гледна точка на използването на ресурсите, екологосъобразна и конкурентоспособна нисковъглеродна кръгова икономика

Преходът от линейна към кръгова икономика е възможност да трансформираме нашата икономика и да повишим нейната устойчивост, като преминем към модел, при който продуктите, материалите и ресурсите се поддържат и използват възможно най-дълго време. Надеждното предотвратяване и управление на отпадъците е основен градивен елемент на кръговата икономика, тъй като спомага както за предотвратяване на отрицателното въздействие на отпадъците върху околната среда и здравето, така и за насочването им към ефективни начини на употреба.

От 2017 г. насам Комисията продължава да прилага своя план за действие за кръговата икономика⁶, което включва публикуването на Стратегия на ЕС за пластмасите в кръговата икономика в рамките на пакета за кръговата икономика за 2018 г.⁷ и приемането на измененията в законодателството за отпадъците от съзаконодателите⁸. Комисията прие също така рамка за мониторинг на кръговата

икономика⁹ — нов инструмент, който ще позволи на създателите на политики да идентифицират добрите практики и да приоритизират областите, в които са необходими допълнителни действия. През октомври 2018 г. беше публикувано ново съобщение, посветено на устойчивата биоикономика за Европа¹⁰, в което е заложена целта за засилване на връзките между икономиката, обществото и околната среда. Друг пример за обединените усилия в ЕС за по-ефективно справяне с екологичните проблеми, свързани с проектирането, производството и обезвреждането на пластмаси, е предложението от 2018 г. за намаляване на въздействието на някои пластмаси върху околната среда¹¹, чието изпълнение ще бъде подложено на оценка в следващите цикли за преглед на изпълнението на политиките в областта на околната среда.

Неотдавна Комисията предложи също така различни изисквания, които биха допринесли за удължаване на живота на продуктите¹². Органите за защита на потребителите обръщат все по-голямо внимание на проблема с преждевременното остаряване на продуктите. Комисията ще продължи да наблюдава тези въпроси в рамките на сътрудничество в областта на защита на потребителите¹³.

По отношение на напредъка е налице известно подобрение в изпълнението на изискванията на ЕС относно управлението на отпадъците. На равнище ЕС нивата на рециклиране са нараснали от 43,7 % през 2014 г. на 46,4 % през 2017 г., като в периода 2013—2017 г. обемът на

⁶ COM(2015) 614.

⁷ COM(2018) 028.

⁸ Служба за публикации на Европейския съюз, [Пакет за отпадъците](#) (Официален вестник на Европейския съюз, L 150, 14.6.2018 г.).

⁹ Европейска комисия, [Рамка за мониторинг на кръговата икономика](#).

¹⁰ COM(2018) 673.

¹¹ [Временно междуинституционално споразумение от 19 декември 2018 г.](#)

¹² Те включват изисквания за екопроектиране в разпоредбите относно продуктите, с които се допринася за по-добрата пригодност за ремонтване, предоставянето на полезна информация относно ремонта, както и доставката на резервни части.

¹³ В този контекст през октомври 2018 г. Комисията проведе семинар с органите за защита на потребителите на държавите членки относно планираното/преждевременно остаряване на продуктите.

депонираните битови отпадъци е намалял с 20,6 %¹⁴. Ситуацията обаче варира значително между държавите членки. Задълженията за третиране на отпадъците все още не са напълно изпълнени, като в рамките на ЕС се наблюдават значителни различия в степените на изпълнение.

С оглед постигане на съответствие със законодателството на ЕС за отпадъците Комисията представи доклади за ранно предупреждение¹⁵ и подробни планове за действие за държавите, които са изложени на риск да не постигнат целта за 2020 г. по отношение на подготовката за повторна употреба/рециклиране на битовите отпадъци.

Констатации относно политиката

- *Като цяло рамката на политиката за кръговата икономика беше укрепена от 2017 г. насам. Няколко държави членки¹⁶ обаче следва да прилагат по-ефективно принципите на кръговата икономика в различни области — например по отношение на икономията на вода и енергия, предотвратяването на отпадъци, рециклирането на материали, насърчаването на повторната употреба и ремонта и оползотворяването на вторичните суровини.*
- *Необходимо е някои държави членки¹⁷ допълнително да стимулират мерките за ефективно използване на ресурсите, да подобрят показателите си за екоиновации, да повишат осведомеността и да насърчат използването на доброволни инструменти (например схемите на ЕС за екомаркировка и за управление по околна среда и одит), да увеличат мерките за рециклиране и кръгово използване в сектора на малките и средните предприятия и/или да улеснят екологосъобразните инвестиции и достъпа до финансиране.*
- *Предотвратяването на отпадъците продължава да бъде важно предизвикателство във всички държави членки, включително в тези с висока степен на рециклиране. Шест държави членки генерират поне два пъти повече битови отпадъци на жител в сравнение с държавата членка, генерираща най-малко отпадъци¹⁸. Наред с това от 2014 г. насам е регистрирано увеличение на средното равнище на генериране на битови отпадъци в ЕС: в периода 2014—2016 г. само девет държави членки са намалили националното генериране на отпадъци на глава от населението¹⁹.*
- *Според данните, докладвани на Комисията, до момента само няколко държави членки са постигнали 50 % от целта за рециклиране на битови отпадъци до 2020 г.²⁰, като съществува риск тази цел да не бъде изпълнена от редица държави²¹. Налице е възможност за въвеждане или подобряване на политики, включително икономически инструменти (например данъци за депониране на отпадъци, разширена отговорност на производителя, принцип „платиаш повече, ако изхвърляш повече“), с цел по-нататъшно прилагане на йерархията на отпадъците и повишаване на привлекателността на повторното използване и рециклирането в икономически аспект.*

¹⁴ Европейска комисия, [Recycling rate of municipal waste](#) (Дял на рециклиране на битовите отпадъци).

¹⁵ [COM\(2018\) 656](#).

¹⁶ Австрия, България, Германия, Гърция, Естония, Ирландия, Испания, Кипър, Латвия, Малта, Полша, Португалия, Румъния, Словакия, Унгария, Хърватия и Чехия.

¹⁷ Австрия, Гърция, Италия, Кипър, Малта, Нидерландия, Румъния, Словакия и Унгария.

¹⁸ Европейска комисия, [Municipal waste, by waste operations](#) (Битови отпадъци по операции, свързани с отпадъците). Австрия, Германия, Дания, Кипър, Люксембург и Малта.

¹⁹ Белгия, България, Германия, Дания, Испания, Люксембург, Нидерландия, Унгария и Франция.

²⁰ Австрия, Белгия, Германия, Нидерландия и Словения.

²¹ Комисията представи доклади за ранно предупреждение за България, Гърция, Естония, Испания, Кипър, Латвия, Малта, Полша, Португалия, Румъния, Словакия, Унгария, Финландия и Хърватия. Вж. [COM\(2018\) 656](#).

- Редица държави членки²² трябва да повишат ефективността на разделното събиране на отпадъци, което е предпоставка за подобряване на рециклирането по отношение на количеството и/или на качеството. Друг проблем е изгарянето или депонирането на годните за рециклиране отпадъци. Почти всички държави членки се насърчават да прилагат нови мерки за пренасочване на отпадъците към повторна употреба и рециклиране вместо към изгарянето и депонирането им, както и за подобряване и разширяване на системите за разделното им събиране. Броят на депата, които не съответстват на изискванията на Директивата относно депонирането на отпадъци²³, продължава да предизвиква безпокойство.

Успешни практики:

Примерът на **Словения** показва, че политиките за кръгова икономика и подобреното управление на отпадъците могат да бъдат реализирани в кратки срокове. С подкрепата на фондовете на ЕС в държавата е приложена всеобхватна стратегия за кръгово движение, която е стимулирала разделното събиране и рециклирането на отпадъци.

Дания е добър пример за открито сътрудничество в рамките на веригите на стойността и иновациите с цел насърчаване на кръговата икономика. Процентът на датските малки и средните предприятия, които предлагат екологосъобразни продукти или услуги, е значително по-висок от средния за ЕС.

През 2018 г. във **Франция** беше приета амбициозна пътна карта за кръговата икономика²⁴, в която са предвидени действия за намаляване на използването на ресурси с 30 % до 2030 г. Въведена е амбициозна цел за 100 % рециклиране на пластмасите до 2025 г., като се прогнозира създаването на 300 000 екологосъобразни нови работни места.

2.2. Изменение на климата и околна среда

Много екосистеми и някои от услугите, които те предоставят, вече са претърпели изменения в резултат на глобалното затопляне²⁵ и са изложени на допълнителни рискове поради променящите се климатични условия.

Действията в областта на климата са от съществено значение за справяне с множество предизвикателства, свързани с околната среда, като например замърсяването на въздуха, биологичното разнообразие, водите и инвазивните видове. От друга страна, предприемането на действия в редица области на околната среда може да донесе непосредствени ползи за климата — например във връзка със селското стопанство и земеползването, отпадъците и замърсяването на въздуха. Стратегическата дългосрочна визия на Комисията за процъфтяваща, модерна, конкурентоспособна и неутрална по отношение на климата икономика²⁶ потвърждава ангажмента на Европа да ръководи глобалните действия в областта на климата, като в нея е заложена възможността за постигане до 2050 г. на нулеви емисии на парникови газове.

През 2018 г. ЕС прие законодателство, чиято цел е до 2030 г. емисиите на парникови газове в Съюза да бъдат намалени с поне 40 % г. в сравнение с 1990 г.²⁷ За първи път рамката на ЕС обхваща както емисиите, така и поглъщанията от земята. В нея също така са предвидени по-амбициозни цели по отношение на енергията от възобновяеми източници и енергийната

²² България, Гърция, Естония, Ирландия, Испания, Италия, Кипър, Латвия, Литва, Малта, Обединеното кралство, Полша, Португалия, Румъния, Словакия, Словения, Унгария, Финландия, Франция, Хърватия, Чехия.

²³ Директива 1999/31/ЕО.

²⁴ Министерство на Франция за екологичен и солидарен преход, [Пътна карта за кръговата икономика](#), 2018 г.

²⁵ Междуправителствен комитет по изменение на климата, [Special report on a Global Warming of 1.5°C](#) (Специален доклад за глобално затопляне с 1,5 °C).

²⁶ COM(2018)773.

²⁷ Директива (ЕС) 2018/410.

ефективност. Очаква се, че в резултат на цялостното прилагане на договореното европейско законодателство, до 2030 г. ще бъде постигнато 45-процентно намаление на емисиите в ЕС.

До края на 2018 г. държавите членки трябваше да представят своите проекти за национални планове в областта на енергетиката и климата и да разработят проекти за национални програми за контрол на замърсяването на въздуха и планове си за отчитане на емисиите на парникови газове и поглъщанията при земеползването, промените в земеползването и горското стопанство. Тези планове могат да повишат съгласуваността между политиките в областта на климата, въздуха и енергетиката, поради което те могат да бъдат добър пример за установяването на връзки между секторните политики (например политиката в областта на селското стопанство, природата и водите и политиката в областта на транспорта, въздуха и здравеопазването) с цел справяне с общите предизвикателства.

Подходът на Комисията за адаптиране към изменението на климата има за цел да повиши устойчивостта на Европа чрез по-добра подготовка и по-голям капацитет за реагиране на въздействията от изменението на климата на местно, регионално, национално и европейско равнище. Комисията извърши оценка на публикуваната през 2013 г. Стратегия на ЕС за адаптиране към изменението на климата, като предложи области, в които са необходими повече усилия за подготовка на уязвимите региони и сектори²⁸. За избягването на бъдещите щети са необходими полезни взаимодействия между усилията за адаптиране към изменението на климата, за устойчиво развитие и за намаляване на риска от бедствия.

Като цяло държавите членки са постигнали добър напредък в разработването на национални стратегии и/или планове за адаптиране към изменението на климата. Този напредък показва, че съществува значително по-голяма основна база за изготвяне на политики за подготовка и адаптиране, отколкото през 2013 г. Целите във връзка с това адаптиране трябва да бъдат включени и в националните планове в областта на енергетиката и климата съгласно рамката за управление на енергийния съюз²⁹.

Констатации относно политиката:

- *Като цяло е налице добро равнище на изпълнение на законодателството в областта на климата в целия ЕС, поради което се очаква постигане на целите за 2020 г.*
- *Всички държави членки са изпълнили задълженията си съгласно Решението за разпределяне на усилията през периода 2013—2015 г. Някои от тях³⁰ трябва обаче да мобилизират механизмите за гъвкавост, предвидени в законодателството, за да изпълнят текущите си задължения.*
- *В рамките на схемата за търговия с емисии на ЕС е постигната много висока степен на съответствие с изискванията, тъй като всяка година инсталациите покриват около 99 % от емисиите си с необходимия брой квоти.*
- *Към октомври 2018 г. двадесет и пет държави членки³¹ вече са разполагали с национални стратегии за адаптиране към изменението на климата, като останалите три продължават да полагат усилия за завършване на своите стратегии.*
- *Необходимо е задълбочаване на усилията за адаптиране към изменението на климата както в отделните държави членки, така и на равнище ЕС, тъй като подходящите действия за предотвратяване и/или свеждане до минимум на щетите, които могат да*

²⁸ COM(2018) 738.

²⁹ Регламент (ЕС) 2018/1999.

³⁰ През 2016 г. в Белгия, Германия, Ирландия, Малта, Полша и Финландия са били регистрирани по-високи емисии в сравнение с годишно разпределените количества емисии за тези държави. Неокончателните данни за 2017 г. показват, че емисиите в Австрия, България, Германия, Естония, Ирландия, Кипър, Литва, Малта, Полша и Финландия са били по-високи в сравнение със съответното годишно разпределение.

³¹ Всички държави членки, с изключение на България, Латвия и Хърватия.

бъдат причинени от изменението на климата, носят значителни икономически и социални ползи.

2.3.Опазване, съхранение и увеличаване на природния капитал

Успешни практики:

Съгласно Решението за разпределяне на усилията **Швеция** не е използвала цялото си разпределено количество емисии и се е отказала от останалата част от годишното разпределено количество, с цел да бъде подобрена цялостната екологосъобразност на системата.

В Стратегията на ЕС за региона на река Дунав се поставя специален акцент върху адаптирането към екстремните метеорологични явления и се създава важна платформа за насърчаване на сътрудничеството между **Австрия, България, Германия, Румъния, Словакия, Унгария, Хърватия и Чехия** за съвместно наблюдение и управление на наводненията³².

Полезен пример за сътрудничество са действащите международни конвенции за Алпите³³ и Карпатите³⁴. Налице е и трансгранично сътрудничество с държави извън ЕС по въпросите на биологичното разнообразие и адаптирането към изменението на климата в Северна Европа. В рамките на инициативата Fennoscandia Green Belt се подкрепя съвместното сътрудничество между **Финландия, Норвегия и Русия** с цел опазване на природата, като се обръща внимание на заплахите за екосистемните услуги в резултат на изменението на климата.

Уникалната и богата природа на Европа има присъща стойност и е източник на ценни ресурси и ползи за хората и икономиката. ЕС разработи цялостна система от правила, обхващащи природата, биологичното разнообразие и защитата на земята и морската среда, които имат решаващо значение за постигане на водещата цел на стратегията за биологичното разнообразие до 2020 г.³⁵ за спиране на загубата на биологично разнообразие и екосистемни услуги, както и за възстановяването им, доколкото това е възможно.

Постигането на благоприятен природозащитен статус на защитените видове и местообитания изисква цялостно изпълнение на Директивата за местообитанията и Директивата за птиците³⁶. Планът за действие за природата, хората и икономиката³⁷ има за цел своевременно да се подобри практическото изпълнение на посочените директиви за опазване на природата и да се ускори напредъкът към целта на ЕС до 2020 г. за спиране и обръщане на тенденцията на загуба на биологично разнообразие и екосистемни услуги³⁸. Тъй като държавите членки докладват за постигнатия напредък в това отношение на всеки шест години, не е налична нова информация за настоящия цикъл от прегледа на изпълнението на политиките в областта на околната среда. Докладите, които трябва да бъдат представени по-късно през 2019 г., ще бъдат отразени в доклада на Комисията за състоянието на природата през 2020 г.

Като цяло, въпреки наличието на значителни пропуски, мрежата „Натура 2000“ продължава да се разраства в морските зони и ЕС вече е постигнал целта от Аичи за 2020 г., според която 10 % от крайбрежните и морските зони трябва да бъдат обхванати от защитени зони. Напредък е отбелязан и по отношение на приемането на необходимите мерки за опазване, като например

³² Европейска комисия, [Macro-regional strategies](#) (Макрорегионални стратегии).

³³ [Уебсайт на Алпийската конвенция](#).

³⁴ [Уебсайт на Карпатската конвенция](#).

³⁵ COM(2011) 244.

³⁶ [Директива 92/43/ЕИО](#) и [Директива 2009/147/ЕО](#).

³⁷ COM(2017) 198.

³⁸ COM(2011) 244.

планове за управление на защитените зони по „Натура 2000“, въпреки че засега плановите обхващат само 70 % от тези зони. Все още са необходими значителни усилия, за да се гарантира изпълнението — включително финансирането — на такива мерки на място, както и постигането на заложените в тях природозащитни цели. Това се отнася и за мерките в някои от най-отдалечените региони и в отвъдморските страни и територии.

Една от все по-сериозните заплахи за биологичното разнообразие в Европа е свързана с въвеждането и разпространението на инвазивни чужди видове. В Регламента за инвазивните чужди видове се предвижда набор от мерки, които да се предприемат в целия ЕС по отношение на видовете, включени в списъка на видовете, които засягат Съюза³⁹.

Наличната информация показва, че морските и сухоземните екосистеми, както и почвата, продължават да бъдат засегнати от няколко вида натиск — в това число неподходящи земеделски практики, изоставяне на земята, изменение на климата, развитие на инфраструктурата, разрастване на градовете и замърсяване на въздуха, почвите и водите, както и нарастващ натиск от инвазивни чужди видове. За да бъдат разрешени проблемите, причинени от разнообразните видове натиск, целите за биологично разнообразие трябва да бъдат включени в други политики — по-специално тези във връзка с финансирането — и да бъде насърчен диалогът между участниците в тези политики.

Констатации относно политиката:

- *Значителните пропуски в изпълнението, правоприлагането, финансирането и интегрирането на политиките оказват отрицателно въздействие върху усилията за защита на европейските екосистеми. Макар да беше постигнат известен напредък на местно равнище, загубата на биологично разнообразие в ЕС продължава.*
- *Въпреки отбелязания от 2017 г. насам напредък по отношение на създаването и управлението на „Натура 2000“, повечето държави членки⁴⁰ трябва да задълбочат усилията за доизграждане на своите мрежи, особено в морската среда, и да завършат процеса на определяне на специални защитени зони при разработването и прилагането на по-ефективни мерки за опазване. Някои държави⁴¹ следва също така да разработят и насърчат по-интелигентни и по-рационализирани подходи за изпълнение, с които да се гарантира изпълнението на политиките. Необходимо е да се подобри капацитетът на националните администрации и да се предостави подходящо финансиране, за да се предотврати влошаването на състоянието на защитените зони по „Натура 2000“ и да се осигури тяхното добро управление⁴².*
- *След 2017 г. картографирането на екосистемите и техните услуги като цяло се е подобрило, но някои държави членки⁴³ все още изостават.*
- *В няколко държави членки⁴⁴ следва да се вземат мерки за подобряване на защитата на горските и пасищните местообитания, като се осигурят стимули за горските и земеделските стопани в съответствие със стратегията на ЕС за горите от 2013 г.⁴⁵. Устойчивото управление на горите и ефективното използване на биомасата са от ключово значение за устойчивото използване на природните ресурси.*

³⁹ Регламент (ЕС) № 1143/2014.

⁴⁰ Австрия, Белгия, България, Германия, Гърция, Дания, Естония, Ирландия, Испания, Италия, Кипър, Латвия, Литва, Малта, Нидерландия, Обединеното кралство, Полша, Португалия, Румъния, Словакия, Словения, Унгария, Финландия, Хърватия, Чехия и Швеция.

⁴¹ България, Гърция, Естония, Италия, Кипър, Литва, Португалия, Румъния, Словения и Унгария.

⁴² България, Гърция, Естония, Ирландия, Испания, Италия, Литва, Люксембург, Малта, Румъния, Словакия, Словения, Унгария, Франция и Хърватия.

⁴³ Австрия, Белгия, Дания, Естония, Португалия, Словакия, Унгария, Чехия и Швеция.

⁴⁴ Латвия, Литва, Полша, Словакия, Финландия и Швеция.

⁴⁵ COM(2013) 659.

- Някои държави членки⁴⁶ все още не са приели национално законодателство за изпълнение на Регламента за инвазивните чужди видове и/или не са уведомили Комисията своевременно за мерките за ликвидиране на такива видове⁴⁷.
- Недостатъчните данни и недостатъчното наблюдение и докладване засягат оценката на защитните мерки за морските зони. Някои държави⁴⁸ не са докладвали своевременно⁴⁹, докато редица други⁵⁰ трябва да подобрят програмите си за сътрудничество и мониторинг.

Успешни практики:

Прилаганият в Румъния проект Connect Carpathians⁵¹ по програмата LIFE има за цел да подобри взаимосвързаността на ландшафта в екологичните коридори на защитените зони по „Натура 2000“ в западната част на страната. В тези зони е осигурено движението на най-застрашените видове (например мечки и вълци) без риск те да станат обект на лов или случайно убиване. В допълнение към проекта се извършват дейности за подобряване на административния капацитет, включване на местните заинтересовани страни и осигуряване на земя за развитие на коридори за свързване.

Кипър е една от държавите с напреднало прилагане на Регламента на ЕС за дървения материал. Въпреки малкия размер на държавата в нея са извършени повече проверки на местни и чуждестранни оператори на дървен материал, отколкото във всяка друга държава членка. 100 % от националните оператори са преминали обучение относно правните си задължения, а глобите за нарушения са сред най-високите в ЕС.

2.4. Гарантиране на здравето и качеството на живота на гражданите

Качество на въздуха и шум

През последните десетилетия се наблюдава подобрене в качеството на въздуха в Европа, което е резултат от съвместните усилия на ЕС и националните, регионалните и местните органи⁵². От 2000 г. насам брутният вътрешен продукт (БВП) на ЕС е нараснал с 32 %, докато емисиите на основните замърсители на въздуха са намалели между 10 и 70 % (в зависимост от замърсителя). През последните години има спад и в концентрациите на повечето замърсители на въздуха в околната среда. В повечето държави членки обаче качеството на живот на гражданите не се подобрява, тъй като концентрациите на определени замърсители на въздуха са над европейските норми. Ситуацията е особено тревожна в градските райони, в които живеят мнозинството от европейците.

През 2018 г. Комисията представи съобщение, озаглавено „Европа, която закриля: чист въздух за всички“, в което бяха очертани наличните мерки за подпомагане на държавите членки да се борят със замърсяването на въздуха и да провеждат повече национални диалози на високо

⁴⁶ Австрия, Белгия, Гърция, Ирландия, Обединеното кралство, Португалия, Румъния, Словакия, Чехия и Швеция.

⁴⁷ Германия, Гърция, Дания, Испания, Португалия, Унгария, Франция и Чехия.

⁴⁸ Гърция, Дания, Естония, Литва, Румъния, Словения и Хърватия.

⁴⁹ Както се изисква от Рамковата директива за морска стратегия ([Директива 2008/56/ЕО](#)).

⁵⁰ Белгия, България, Дания, Ирландия, Испания, Италия, Кипър, Латвия, Малта, Нидерландия, Обединеното кралство, Полша, Португалия, Финландия, Франция и Швеция.

⁵¹ [Уебсайт на проекта Connect Carpathians по програмата LIFE](#).

⁵² Европейска комисия, [Emissions of air pollutants, EU-28, 1990-2016](#) (Емисии на атмосферни замърсители, ЕС-28, 1990—2016 г.).

равнище за чист въздух⁵³. В момента е в ход проверка за пригодност на двете директиви на ЕС за качеството на атмосферния въздух, като се оценява тяхната целесъобразност, ефективност, ефикасност, съгласуваност и добавена стойност⁵⁴. Държавите членки са в процес на изготвяне на своите национални програми за контрол на замърсяването на въздуха, които трябва да бъдат завършени през 2019 г. Предприети са също така инициативи за научни изследвания и иновации, които да повишат информираността на местните органи относно замърсяването на въздуха и да подпомогнат мерките за борба с него⁵⁵.

Като част от усилията за решаване на проблемите, свързани с шумовото замърсяване, ЕС определи общ подход за предотвратяване или намаляване на вредните последици от излагането на шум от околната среда. При този подход се използват общи методи за картографиране на шума, за предоставяне на информация на обществеността и за приемане и прилагане на специално разработени планове за действие на местно равнище.

Констатации относно политиката:

- Съществува риск замърсяването на въздуха да се подценява в някои случаи, тъй като невинаги може да се наблюдава на правилните места⁵⁶. Местата за вземане на проби трябва да бъдат разположени както в районите, „където са измерени най-високите концентрации“, така и в районите, „представителни за общата експозиция на населението“, като целта е качеството на въздуха да бъде измервано и в близост до големите промишлени обекти или основните градски пътни артерии.
- Въпреки че в някои държави положението се е подобрило, осемнадесет държави членки⁵⁷ трябва да ускорят намаляването на емисиите на азотен оксид (NO_x) и на азотен диоксид (NO_2) чрез допълнително ограничаване на емисиите от транспорта, особено в градските райони. За постигането на тази цел може също така да са необходими пропорционални и целенасочени ограничения на достъпа на превозни средства до градските райони и/или данъчни стимули. В случаите на установени превишения Комисията е започнала дела за нарушения, включително като е завела дела срещу няколко държави членки в Съда на ЕС.
- Необходимо е да се ускори намаляването на праховите частици ($\text{PM}_{2.5}$ и PM_{10}) в петнадесет държави — членки на ЕС⁵⁸, като действията за постигане на тази цел включват насърчаване на производството на по-чиста енергия и въвеждането на ефективно и екологосъобразно централно отопление. В момента има няколко висящи дела за нарушения във връзка с неизпълнението на тези цели. Срещу някои от въпросните държави членки бяха заведени дела в Съда на ЕС за постоянно високите нива на прахови частици (PM_{10}) и Съдът вече се произнесе по две от тях.
- Намаляването на емисиите на амониак (NH_3) в шест държави членки⁵⁹ изисква ограничаване на емисиите от селското стопанство. Това може да се постигне чрез въвеждане на селскостопански техники с ниски емисии, включително за управлението на животновъдството и естествените и изкуствените торове.
- В тринадесет държави членки⁶⁰ все още липсват планове за действие за управление на шума, а седем държави⁶¹ все още трябва да приемат необходимите карти на шума.

⁵³ COM(2018) 330.

⁵⁴ Европейска комисия, [Air quality fitness check](#) (Проверка за пригодност по отношение на качеството на въздуха).

⁵⁵ Така например наградата „Хоризонт“ за модернизиране на двигатели с цел осигуряване на чист въздух беше присъдена на новаторска система за модернизиране на дизелови автомобили с прекомерни емисии на NO_x , която показва много добри резултати. Вж. Европейска комисия, награда за модернизиране на двигатели с цел осигуряване на чист въздух — [Evaluation of NOx emissions, Horizon Prize](#) (Оценка на емисиите на NO_x , награда „Хоризонт“).

⁵⁶ Тази констатация беше изтъкната и от Европейската сметна палата ([Специален доклад 23/2018](#)).

⁵⁷ Австрия, Белгия, България, Германия, Гърция, Ирландия, Испания, Италия, Люксембург, Нидерландия, Обединеното кралство, Полша, Португалия, Румъния, Унгария, Франция, Хърватия и Чехия.

⁵⁸ Австрия, България, Германия, Гърция, Испания, Италия, Полша, Румъния, Словакия, Словения, Унгария, Франция, Хърватия, Чехия и Швеция.

⁵⁹ Австрия, Германия, Дания, Ирландия, Испания и Хърватия.

⁶⁰ Белгия, Германия, Гърция, Испания, Италия, Кипър, Полша, Португалия, Румъния, Словакия, Франция, Чехия и Швеция.

Успешни практики:

От 2017 г. насам държавите членки и Комисията участваха в поредица от диалози с акцент върху качеството на въздуха. До края на 2018 г. бяха организирани шест „диалога за чист въздух“ с цел преодоляването на специфични предизвикателства в **Испания, Ирландия, Люксембург, Словакия, Унгария и Чехия**. Тези усилия бяха допълнени от организирането на тематични семинари с подкрепата на механизма за партньорство на Европейската комисия TAIEH-EIR.

По линия на проекта за регион Малополша⁶², който се изпълнява в **Полша** в рамките на програмата LIFE, се осигуряват консултантски услуги и подпомагане, насочени към прилагането на мерки за борба със сериозното замърсяване на въздуха в региона.

Емисии от промишлеността

Промишлеността генерира 24 % от брутния вътрешен продукт на ЕС и осигурява работа на 50 милиона души, като допринася в значителна степен за икономическото благосъстояние и развитието на нашия континент⁶³. Замърсяването от промишлени дейности може обаче да окаже отрицателно влияние върху хората и околната среда, поради което чистата промишленост е от съществено значение. Чрез всеобхватен подход — чието начало беше поставено с Директивата относно емисиите от промишлеността⁶⁴ — ЕС се стреми да осигури високо ниво на защита на човешкото здраве и околната среда, като същевременно се подобряват иновациите и конкурентоспособността.

Понастоящем промишлеността отделя 40 % от общото количество замърсители на въздуха и 20 % от общото количество замърсители на водата⁶⁵. По силата на Директивата относно емисиите от промишлеността проблемът с тези емисии се решава чрез мониторинг на въздействието върху околната среда на 50-те хиляди най-големи промишлени инсталации и определяне на ограничения за емисиите за повече от 80 замърсителя на въздуха и водата. Въздействието на промишлеността върху околната среда се понижава и посредством стандартите за емисиите. В директивата се определят основните принципи за издаване на разрешения и контрол на инсталациите, като тези принципи се основават на интегриран подход и прилагане на най-добрите налични техники за постигане на високо ниво на опазване на околната среда при отчитане на разходите и ползите. Вече се въвеждат редица новаторски технологии, често съчетани с технологии за кръгова промишленост, чиято цел е да се постигне значително намаляване на парниковите газове и замърсителите.

Констатации относно политиката:

- *Всички държави — членки на ЕС, трябва да преразгледат предоставените разрешения в контекста на тяхното съответствие с новоприетите заключения относно най-добрите налични техники, както и да засилят контрола и правоприлагането по места.*
- *Замърсяването на въздуха и/или водата, причинено от емисиите на инсталации в сектора на енергетиката, е основният източник на замърсяване при единадесет държави — членки на ЕС⁶⁶. При седем държави⁶⁷ най-голям е дялът на емисиите от сектора на интензивно отглеждане на птици и свине. Сериозна причина за безпокойство представлява настоящата ситуация в две държави членки⁶⁸ по отношение на емисиите*

⁶¹ Белгия, Гърция, Испания, Италия, Португалия, Румъния и Словакия.

⁶² Европейска комисия, [Проект за регион Малополша по програмата LIFE](#).

⁶³ Европейска комисия, [По-чиста промишленост: Каква е ползата за вас?](#), 2018 г., стр. 2.

⁶⁴ [Директива 2010/75/ЕС](#).

⁶⁵ Служба за публикации на Европейския съюз, [По-чиста промишленост: Каква е ползата за вас?](#), 2018 г., стр. 2.

⁶⁶ България, Гърция, Естония, Ирландия, Обединеното кралство, Португалия, Румъния, Словакия, Финландия и Чехия.

⁶⁷ Германия, Естония, Кипър, Латвия, Нидерландия и Унгария.

⁶⁸ Италия и Люксембург.

на замърсители на въздуха от заводите за желязо и стомана. Емисиите от дейностите по третиране на отпадъци продължават да бъдат проблем в три държави членки⁶⁹.

Качество на водите, наводнения и управление на водите

Защитата на водните ресурси, на сладководните и морските екосистеми, както и на водата за пиене и къпане е важен компонент на мерките за опазване на околната среда в Европа. Чрез съществуващото законодателство на ЕС в областта на водите⁷⁰ беше създадена рамка за управление на сладките и морските води и за решаване на проблемите, свързани със специфичните източници на замърсяване. Общата политика в областта на рибарството има за цел да се ограничи въздействието на рибарството до равнища, подходящи за устойчиво събиране на производствения потенциал на запасите, като същевременно се намали въздействието върху екосистемите.

Водите на Европа са все по-засегнати от изменението на климата. Спазването на законодателството на ЕС в областта на водите вече подпомага борбата срещу последиците от изменението на климата, тъй при изготвянето му се вземат предвид прогнозите за зачестяването на сушите и наводненията. Политиката на ЕС в областта на водите има значителен потенциал за смекчаване на тези последици, при условие че незабавно се предприемат ефективни действия. Политиката на ЕС в областта на водите спомогна също така за развитието на динамичен воден сектор с водеща роля в света, който включва 9000 малки и средни предприятия и осигурява почти половин милион работни места на пълно работно време⁷¹.

В извършената от Комисията оценка на вторите планове за управление на речните басейни на държавите членки съгласно Рамковата директива за водите беше формулирано заключението, че познанията и докладването във връзка с тази рамкова директива значително са се подобрили. В изводите от оценката на Комисията, която обхваща първите планове за управление на риска от наводнения на държавите членки съгласно Директивата за наводненията, се подчертава, че са предприети някои важни стъпки, макар че степента на разработване на практика се различава. Комисията взе предвид резултатите от Конференцията на ЕС за водите, проведена през 2018 г. във Виена⁷², на която редица заинтересовани страни и държави членки представиха информация относно изпълнението на законодателството на ЕС в областта на водите, показваща наличието на разнородни тенденции.

Констатации относно политиката:

- *Въз основа на второто поколение планове за управление на речните басейни⁷³ на държавите членки Комисията извърши оценка на съответствието с целите на Рамковата директива за водите и заключи, че то постепенно нараства. Все още са налице обаче множество предизвикателства, свързани с постигането на цялостно съответствие с целите на Рамковата директива за водите до 2027 г. (след тази дата възможностите за освобождаване от съответните изисквания стават ограничени).*
- *Необходимо е да се положат още много усилия за цялостното изпълнение на целите на Рамковата директива за водите и други свързани директиви. Решаващо значение за постигането на тези цели има увеличаването на инвестициите. От полза за държавите членки ще е да се осигури по-широката ангажираност на всички съответни пазарни участници и представители на гражданското общество, за да се постигне по-*

⁶⁹ Естония, Испания и Латвия.

⁷⁰ Това включва [Директивата за водите за къпане \(2006/7/ЕО\)](#), [Директивата за пречистването на градските отпадъчни води \(91/271/ЕО\)](#), [Директива за питейната вода \(98/83/ЕО\)](#), [Рамковата директива за водите \(2000/60/ЕО\)](#), [Директивата за нитратите \(91/676/ЕО\)](#) и [Директивата за наводненията \(2007/60/ЕО\)](#).

⁷¹ Европейска комисия, [Water reuse: background and policy context](#) (Повторно използване на водата: обща информация и контекст на политиката).

⁷² Европейска комисия, [Конференция на ЕС за водите 2018 г.](#), 20—21 септември 2018 г.

⁷³ Доклад на ЕС относно Рамковата директива за водите и Директивата за наводненията (януари 2019 г.).

ефективното правоприлагане на принципа „замърсителят плаща“. Тези усилия, насочени към изпълнението, ще продължат да се ползват с подкрепа по линия на фондовете на ЕС.

- Въпреки че редица държави членки са предприели подходящи мерки на политиката, включително инвестиции, подобряването на качеството на водите в редица речни басейни ще отнеме известно време.
- Докато голяма част от подземните водни обекти вече са в добро състояние, в такова състояние са по-малко от половината от повърхностните водни обекти. Независимо от това тенденциите по отношение на някои основни елементи на качеството и някои веществата са по-положителни.
- Постигането на заложената в Директивата за наводненията цел за намаляване на потенциалните неблагоприятни последици от значителни наводнения ще изисква постоянни усилия от страна на държавите членки през следващите цикли.
- В редица държави членки⁷⁴ градските отпадъчни води все още не се третираат съгласно изискванията, поради което са започнати процедури за установяване на нарушение срещу повечето от тях, като на някои държави бяха наложени финансови санкции. Напредъкът зависи от това дали държавите членки отдават приоритет на инвестициите за пречиствателни станции за градски отпадъчни води, включително чрез ефективно използване на финансирането по линия на политиката на сближаване (когато това е възможно), както и заеми от Европейската инвестиционна банка.
- През последните две десетилетия в Европа е намаляло замърсяването на водите с нитрати, причинено от интензивни земеделски практики. Независимо от тази положителна обща тенденция замърсяването с нитрати и еутрофикацията продължават да създават проблеми в редица държави членки⁷⁵, тъй като селското стопанство в някои райони оказва непрекъснато нарастващ натиск върху качеството на водата. Държавите членки следва да увеличат усилията си за справяне с дифузното замърсяване от нитрати и фосфати.

Успешни практики:

Екологосъобразната инфраструктура се финансира по линия на плана SIGMA II за устието на река Шелд в **Белгия**.

Неотдавна в **Люксембург** и **Португалия** бяха регистрирани задоволителни нива на спазване на изискванията на Директивата за пречистването на градските отпадъчни води въпреки трудностите в миналото. Тези две държави са добър пример за това как решителните публични инвестиции, насочени към проблемите във връзка със спазването, могат да намалят рисковете за околната среда и да защитят гражданите в ежедневието им.

Химикали

Съобразеното с околната среда управление и безопасното използване на химикали на единния пазар е основен акцент на законодателството на ЕС в областта на химикалите. Водеща роля в това законодателство имат регламентите относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (Регламентът REACH)⁷⁶ и относно класифицирането, етикетването и опаковането на вещества и смеси (Регламентът CLP)⁷⁷. По отношение на конкретни групи продукти — например биоциди, пестициди, фармацевтични продукти или

⁷⁴ България, Гърция, Ирландия, Испания, Италия, Кипър, Латвия, Литва, Люксембург, Малта, Полша, Португалия, Румъния, Словакия, Словения, Унгария, Франция и Хърватия.

⁷⁵ По-специално Австрия, Белгия, Германия, Гърция, Дания, Естония, Испания, Италия, Кипър, Литва, Малта, Нидерландия, Обединеното кралство, Полша, Португалия, Словакия, Словения, Финландия, Франция, Чехия и Швеция.

⁷⁶ Регламент (ЕО) № 1907/2006.

⁷⁷ Регламент (ЕО) № 1272/2008.

косметични продукти⁷⁸, се прилага специфично законодателство.

Пряко приложимото законодателство гарантира свободното движение на вещества на вътрешния пазар, като същевременно повишава конкурентоспособността и насърчава иновациите. През юни 2018 г. изтече крайният срок за регистрация на последната партида съществуващи вещества по Регламента REACH, т.е. тези, които са произведени или внесени в количество от един тон или повече. Това означава, че посоченият регламент е влязъл изцяло в сила едва през 2018 г., като първият доклад за неговото изпълнение, който ще представи цялостна информация за прилагането му в държавите членки, се очаква през 2021 г.

Европейската агенция по химикали (ЕСНА) извършва редовни проверки на съответствието, за да приведе регистрационните досиета в съответствие с изискванията за информация. В съобщението на Комисията „Доклад относно функционирането на REACH“⁷⁹ обаче бяха посочени недостатъци в този процес и от ЕСНА беше изискано до 2019 г. да увеличи значително ефективността на процедурите за оценка чрез различни действия.

Макар данните за свойствата на веществата са налични на равнище ЕС, в посоченото по-горе съобщение също така се съдържа заключението, че е необходимо „да се укрепи изпълнението на задълженията на всички участници, включително регистрантите, потребителите надолу по веригата и особено вносителите“. За да координират и оценят проектите за хармонизирано правоприлагане и съвместните проверки, държавите членки си сътрудничат в рамките на Форума за обмен на информация за прилагане, създаден съгласно Регламента REACH. Важна бъдеща задача ще бъде по-доброто интегриране на митническия граничен контрол, за да се предотврати навлизането на забранени вещества на вътрешния пазар самостоятелно или в промишлени изделия.

Предстоящите цикли на прегледа на изпълнението на политиките в областта на околната среда ще са насочени към включването на повече информация относно спазването на равнище държави членки, като се обърне внимание на въпроси като броя и качеството на митническите проверки от страна на националните органи и капацитета на националните инспекторати.

Успешни практики:

Италия използва мрежата Enterprise Europe на Комисията, за да подобри осведомеността на дружествата относно функциите и задълженията им по Регламента REACH, което е особено предизвикателство предвид големия брой микро-, малки и средни предприятия в химическата промишленост на тази държава.

Правителството на **Нидерландия** подготвя национална иновационна програма за безопасни химикали — инициатива, предназначена за насърчаване на безопасни материали и продукти, които могат да заменят опасните химикали. Тази програма за научни изследвания има за цел да служи като насока за политиките в областта на научноизследователската и развойна дейност на равнище ЕС и на равнище държави членки⁸⁰.

2.5. Екологично данъчно облагане, екологосъобразни обществени поръчки и финансиране за околната среда

⁷⁸ Европейска комисия, [Законодателство за химикалите](#).

⁷⁹ COM(2018) 116, стр. 6 и 9.

⁸⁰ Правителство на Нидерландия, [Workshop towards a Safe Chemicals Innovation Agenda from Substitution to Safe-by-design](#) (Семинар за иновационната програма за безопасни химикали — от замяната до безопасност още при проектирането).

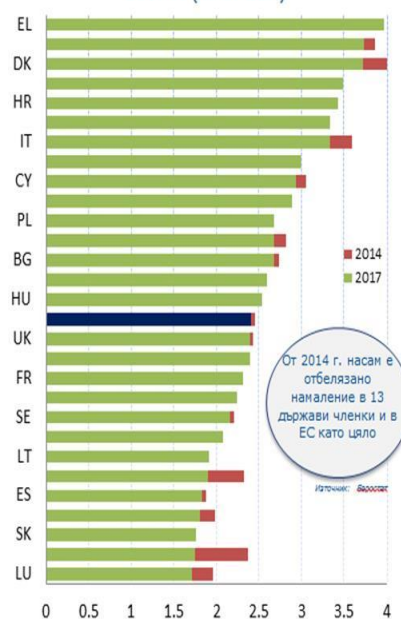
Финансовите стимули и икономическите инструменти предлагат ефективен и ефикасен начин за постигане на целите на политиката в областта на околната среда. Докладите по държави съдържат анализ на екологичното данъчно облагане, постепенното премахване на вредните за околната среда субсидии и екологосъобразните обществени поръчки. Комисията обсъжда използването на такива икономически инструменти в по-широк контекст на европейския семестър и поради това в настоящия документ не са включени конкретни нови приоритетни действия.

За постигането на екологичните цели често е необходимо специално финансиране. Такова финансиране може да бъде получено от европейски и национални публични фондове, както и чрез заеми от Европейската инвестиционна банка и от националните банки, и може да допълни необходимите частни инвестиции. При анализа в докладите по държави се прави опит да бъдат посочени различните източници на публични инвестиции и те да бъдат поставени в по-широк контекст (например като процент от БВП)⁸¹.

Констатации относно политиката:

- Съотношението на екологичните данъци спрямо БВП варира от около 1,7 % до 4 %. През 2017 г. няколко държави членки въведоха данъци, свързани с околната среда — мерките включваха увеличение на цените на дизеловото гориво⁸² и намаляване на вредните за околната среда субсидии. Независимо от това в няколко държави членки все още се прилагат данъчни предимства за използването на служебни автомобили за лични цели, което възпрепятства напредъка при решаването на проблемите със задръстванията и замърсяването на въздуха⁸³.
- В рамките на европейските структурни и инвестиционни фондове в 12 държави членки през периода 2014—2020 г. тематичната цел, за която е разпределян най-голям процент от средствата, е „опазване на околната среда и ефективно използване на ресурсите“⁸⁴. Наред с това отпуснатите от ЕС средства за околната среда в 11 държави членки⁸⁵ бяха по-големи от публичните разходи на правителствата за околната среда за периода 2014—2018 г.

Приходи от екологични данъци през 2017 г. (% от БВП)

Успешни практики:

Въведеният в **Обединеното кралство** данък за депониране вече води до осезателно намаляване на депонираните отпадъци. Повишаването на този данък, който понастоящем е сред най-високите в Европа, е довело до реален спад в изхвърлянето на отпадъци, в резултат на

⁸¹ Европейска комисия, [Evaluation study of the payment for agricultural practices beneficial for the climate and the environment](#) (Проучване за оценка на плащанията за селскостопански практики, благоприятни за климата и околната среда), 2017 г.

⁸² Белгия, Дания, Естония, Ирландия, Литва, Люксембург, Малта, Нидерландия, Обединеното кралство, Румъния, Финландия, Франция и Швеция. Европейска комисия, [Taxation Trends in the European Union](#) (Тенденции в данъчното облагане в Европейския съюз), издание от 2018 г.

⁸³ Белгия, Ирландия, Полша, Португалия, Словакия, Унгария, Франция и Чехия.

⁸⁴ Австрия, България, Гърция, Дания, Ирландия, Кипър, Люксембург, Малта, Финландия, Франция, Хърватия и Швеция.

⁸⁵ България, Естония, Латвия, Литва, Полша, Португалия, Румъния, Словакия, Словения, Унгария и Хърватия.

което са постигнати максимални равнища на рециклиране на сухи материали и хранителни отпадъци.

В **Австрия** са създадени платформа и бюро за помощ, които да улеснят обмена на опит между служителите в областта на екологосъобразните обществени поръчки на различни правителствени равнища.

В **Полша** се прилага данък за отпадъчни води, приходите от който се използват за инвестиции в опазването на околната среда. В **Швеция** са въведени данъци върху NO_x и SO₂, което е довело до намаляване на тези замърсители на въздуха, а от 2018 г. се прилагат данъци върху химикалите и въздушния транспорт, както и система за индексация на екологичните данъци. В **Хърватия** се заплаща такса за ползването на обществото функция на горите, чрез която се изисква дружествата да допринасят финансово за управлението на горите. Провинция Баден-Вюртемберг (**Германия**) възнаграждава земеделските производители за наличието на диви цветя по техните пасища.

- *В няколко държави членки основното предизвикателство пред финансирането в областта на околната среда е да се гарантира, че то ще остане на подходящо равнище⁸⁶. В някои държави съществува проблем с ефективното използване на средствата на ЕС⁸⁷, което в някои случаи се дължи на недостатъчния капацитет на администрациите. Пренасочването на средствата към проекти, които не са свързани с околната среда, може да предотврати загубата на средства, но има риск това да забави изпълнението на политиките в областта на околната среда.*

2.6. Подкрепа за многостранни действия

ЕС е решен да укрепи законодателството в областта на околната среда и неговото изпълнение в световен мащаб, наред с другото, като подкрепи процеса във връзка с Глобалния пакт за околната среда, който беше одобрен от Общото събрание на ООН през май 2018 г. Решаващо значение има и Парижкото споразумение относно изменението на климата, за чието цялостно прилагане активно работят както Комисията, така и държавите членки. Наред с това, в контекста на международните си задължения и с оглед на глобалния характер на екологичните предизвикателства и възможности, ЕС се ангажира да подкрепя опазването на околната среда в партньорските държави чрез своите механизми за международно сътрудничество и развитие.

Прегледът на изпълнението на политиките в областта на околната среда е един от инструментите, с които се гарантира, че държавите членки дават добър пример, като спазват европейските политики и законодателни актове и международните споразумения в областта на околната среда, и чрез него продължава да се наблюдава статусът на ратификация и изпълнението на международните споразумения.

В новите доклади по държави се разглеждат и административните рамки, уреждащи международната търговия с тропически дървен материал, достъпа до генетични ресурси и международната търговия с диви животни. Регламентът на ЕС за дървения материал е пример за конкретна подкрепа от Европейската комисия; през 2018 г. в рамките на инструмента за партньорство TAIEX-EIR бяха организирани два многонационални семинара за подобряване на изпълнението на регламента с участието на дванадесет държави членки.

Доброто изпълнение на политиките в областта на околната среда в ЕС е от съществено значение за цялостното постигане на целите за устойчиво развитие (ЦУР), договорени през 2015 г. Това се отнася по-специално до целите за опазване на водните екосистеми от замърсяване и устойчиво използване на водите (ЦУР 6), устойчиво потребление и производство (ЦУР 12), действия в областта на климата (ЦУР 13), опазване на морските

⁸⁶ Австрия, България, Германия, Гърция, Испания, Италия, Люксембург, Нидерландия, Обединеното кралство, Португалия, Румъния, Словения, Унгария, Финландия, Франция и Швеция.

⁸⁷ Гърция, Естония, Латвия, Литва, Полша, Румъния, Словакия, Хърватия и Чехия.

екосистеми (ЦУР 14) и справяне с натиска върху природния капитал на Европа (ЦУР 15). За да се преодолеят пропуските в изпълнението на политиките в областта на околната среда е особено важно да съществуват ефективни институции и управление (ЦУР 16), както и да се подобри съгласуваността на политиките и да се стимулира сътрудничеството в партньорства с множество заинтересовани страни (ЦУР 17). Целите на устойчивото развитие също така стимулират интегрирането на екологичните аспекти, тъй като свързват екологичните, социалните и икономическите политики в съгласувана рамка.

Констатации относно политиката:

- *Все още редица държави членки⁸⁸ трябва да подпишат и ратифицират едно или повече многостранни споразумения в областта на околната среда.*
- *Някои държави членки следва да подобрят националното изпълнение на правилата на ЕС относно използването на генетичните ресурси, а няколко държави все още не прилагат изцяло правилата за тропическия дървен материал.*

Успешни практики:

Хоризонталната координация на действията за постигане на целите за устойчиво развитие набира скорост в Европа. В **Испания** е назначен върховен комисар за програмата до 2030 г., а във **Франция** — междуведомствен делегат в областта на устойчивото развитие, като и двете длъжности са пряко подчинени на министър-председателя на съответната държава.

3. Укрепване на управлението в областта на околната среда

3.1. Управление в областта на околната среда

Качеството на публичната администрация на държавите членки оказва значително въздействие върху резултатите, постигнати от политиките на ЕС. Според проучване от 2018 г.⁸⁹ качеството на публичните услуги в дадена държава зависи от нивото на доверие в публичната администрация, условията за стопанска дейност и благосъстоянието на обществото.

В прегледа на изпълнението на политиките в областта на околната среда от 2017 г. бяха установени редица общи причини за пропуски в изпълнението, свързани с управлението⁹⁰, но е необходимо да се извърши по-систематичен анализ. Беше направена оценка на ефективността на управлението в областта на околната среда в държавите членки като първа стъпка към взаимно обучение и намиране на решения, съобразени с конкретните нужди⁹¹. В рамките на Форума по спазване на законодателството и управление в областта на околната среда⁹² и в експертната група за преглед на изпълнението на политиките в областта на околната среда⁹³ Комисията ще обсъди как резултатите и данните, събрани в рамките на проекта, могат да бъдат използвани и актуализирани, за да подкрепят бъдещите цикли за преглед на изпълнението на политиките в областта на околната среда.

⁸⁸ Австрия, Белгия, Гърция, Ирландия, Испания, Италия, Кипър, Латвия, Литва, Малта, Полша, Португалия, Румъния, Словакия, Словения, Франция и Чехия.

⁸⁹ Европейска комисия, [A Comparative Overview of Public Administration Characteristics and Performance in EU28](#) (Сравнителен преглед на характеристиките и ефективността на публичната администрация в ЕС-28).

⁹⁰ Неефективна координация между местните, регионалните и националните органи, липса на административен капацитет и недостатъчно финансиране, липса на знания и данни, недостатъчни механизми за гарантиране на спазването и липса на интегриране и съгласуваност на политиките. (вж [COM\(2017\) 63](#))

⁹¹ Европейска комисия, проект за провеждане на проучване „Development of an assessment framework on environmental governance in EU Member States“ (Разработване на рамка за оценка на управлението в областта на околната среда в държавите — членки на ЕС) (вж [материалите във връзка с проекта](#)).

⁹² [Уебсайт на Форума по спазване на законодателството и управление в областта на околната среда.](#)

⁹³ Европейска комисия, [експертна група „Екологизиране на европейския семестър“/ПИПООС.](#)

Що се отнася до напредъка след 2017 г., важните стандарти за прозрачност, участие на обществеността и достъп до правосъдие, установени от Конвенцията от Орхус⁹⁴, все още не са напълно приложени навсякъде в ЕС. Полагането на допълнителни усилия в тези области ще бъде от полза за гражданите, предприятията и администрациите. Все по-широко признание получава правото на заинтересованите страни да предявяват съдебни искове пред националните съдилища, често въз основа на решенията на Съда на ЕС. С цел да се улесни предприемането на съдебни действия от страна на физически и юридически лица, през 2017 г. беше прието тълкувателно съобщение относно достъпа до правосъдие по въпросите на околната среда⁹⁵.

Наред с това Планът за действие за гарантиране на съответствието⁹⁶, приет в началото на 2018 г., има за цел да осигури добри практики и насоки относно разглеждането на жалби, борбата с престъпленията срещу околната среда и гарантираното спазване на законодателството в селските райони, както и по-широка рамка за оценка на спазването на правилата в областта на околната среда от страна на държавите членки.

През декември 2018 г. влезе в сила Регламентът относно управлението на енергийния съюз и действията в областта на климата, който ще засили значително интеграцията между политиките в областта на енергетиката, климата и околната среда, по-специално чрез задължението държавите членки да изготвят национални планове в областта на енергетиката и климата⁹⁷.

Необходимостта от действия спрямо престъпленията срещу околната среда, и по-специално спрямо трафика на видове от дивата флора и фауна и на отпадъци, беше призната за приоритет като част от политиката на ЕС срещу организираната престъпност за периода 2018—2021 г.⁹⁸. В резултат на това с подкрепата на Европол и с финансиране от ЕС бяха осъществени редица конкретни действия в рамките на Съюза под ръководството на правоприлагащите органи в държавите членки, които бяха насочени срещу различни видове престъпления срещу околната среда.

Не на последно място, от решаващо значение е работата на мрежите от специалисти (например IMPEL⁹⁹), като Комисията възнамерява да засили тяхната роля. За създаването на по-ефективна и по-интегрирана администрация за правоприлагане могат да спомогнат и услугите, свързани с цифровизацията и електронното управление. За тази цел държавите членки получават подпомагане по линия на няколко инициативи на ЕС¹⁰⁰.

Констатации относно политиката:

- *По-ефективното управление в областта на околната среда в държавите членки подобрява изпълнението на политиката в тази област. Държавите членки могат допълнително да подобрят управлението в областта на околната среда като цяло.*
- *Несъмнен фактор при изпълнението е по-голямата прозрачност, която подобрява знанията, отговорността, участието и подкрепата на обществото. Държавите членки трябва да използват по-добре цифровите възможности за подобряване на прозрачността чрез по-добро информиране на обществеността за реалното състояние на околната среда на местно/регионално равнище, като се стимулира промяна в поведението.*

⁹⁴ Европейска комисия, [Конвенция от Орхус](#).

⁹⁵ [COM\(2017\) 2616](#).

⁹⁶ [COM\(2018\) 10](#).

⁹⁷ [Регламент \(ЕС\) 2018/1999](#).

⁹⁸ Съвет на Европейския съюз, [Заклучения на Съвета за определяне на приоритетите на ЕС в борбата срещу организираната и тежката международна престъпност за периода 2018—2021 г.](#)

⁹⁹ [Мрежа на Европейския съюз за изпълнение и прилагане на законодателството в областта на околната среда](#).

¹⁰⁰ Например [План за действие за електронно управление](#), [План за действие за спазване на законодателството и управление в областта на околната среда](#) и [Наръчник за качеството на публичната администрация](#).

- Въпреки цялостния напредък все още е необходимо държавите членки да подобрят достъпа до информация за околната среда, по-специално достъпа до пространствените данни и услуги, така че те да могат лесно и свободно да се използват повторно (в съответствие с INSPIRE¹⁰¹, Директивата за достъп до информация за околната среда и Директивата за информацията в общественения сектор)¹⁰².
- Няколко държави членки¹⁰³ следва да гарантират, че неправителствените организации в областта на околната среда имат процесуална легитимация да предявяват съдебни иски по въпросите на околната среда и че ищците в съдебни спорове по въпросите на околната среда няма да се сблъскват с пречки, като например твърде високи разходи.
- Двадесет и шест държави членки¹⁰⁴ следва да подобрят прилагането на Директивата относно екологичната отговорност в една или повече от следните области: финансова сигурност, насоки и събиране и публикуване на информация за екологични щети.

3.2. Интегриране на екологичните аспекти

Постигането на целите в областта на околната среда и климата не зависи единствено от изпълнението на законодателството в областта на околната среда, а налага също така интегриране на екологичните въпроси в други политики, както многократно се подчертава в програмите на Комисията за действие в областта на околната среда¹⁰⁵. Като пример може да се посочи общата селскостопанска политика и по-конкретно обстоятелството, че земеделските земи заемат приблизително половината от цялата площ на Съюза. Общата селскостопанска политика може значително да допринесе за целите в областта на околната среда и климата чрез спиране на загубата на биологично разнообразие, намаляване на деградацията на земята и почвата, гарантиране на качеството на водите, намаляване на емисиите на амоняк и управление и намаляване на емисиите на парникови газове. Неотдавнашните реформи на общата селскостопанска политика доведоха до положителни промени в нейната рамка, които се изразяват в по-добра съгласуваност с целите, свързани с околната среда и климата. Тази съгласуваност ще бъде засилена още повече в законодателните предложения за общата селскостопанска политика за периода след 2020 г. Друг опит за интегриране на екологични, социални и икономически цели по последователен начин и чрез обхващане на различни политики е актуализираната стратегия за биоикономиката¹⁰⁶.

Политиката и законодателните актове, приети от различни органи в различните сектори, следва да бъдат съгласувани и да се основават на обща логика, научни доказателства и добро използване на наличните технологии, както е подчертано и в член 11 от Договора за функционирането на ЕС. Макар интегрирането на екологичните аспекти да изисква ефективно сътрудничество между органите, практиката показва, че различните министерства и поднационални органи продължават да работят в изолирани сфери. Недостатъчната съгласуваност между политиките и институциите е една от основните причини за пропуските при постигането на целите на политиката и законодателството на ЕС в областта на околната среда.

Насърчаването на съгласуваността между политиките и между институциите е постоянно предизвикателство. Докладите по държави показват, че в редица държави членки натискът

¹⁰¹ INSPIRE: Инфраструктура за пространствена информация в Европейската общност.

¹⁰² Директива 2007/2/ЕО, Директива 2003/4/ЕО, Директива 2013/37/ЕС. Чрез специален проект понастоящем се анализират подробно националните информационни системи за околната среда и се подготвят насоки за добри практики: Европейска комисия, [Данни от информационната система за околната среда](#).

¹⁰³ България, Ирландия, Кипър, Литва, Люксембург, Малта, Полша, Румъния, Унгария, Финландия и Хърватия.

¹⁰⁴ Австрия, Белгия, България, Германия, Гърция, Дания, Естония, Ирландия, Италия, Кипър, Латвия, Литва, Люксембург, Малта, Нидерландия, Обединеното кралство, Полша, Румъния, Словакия, Словения, Унгария, Финландия, Франция, Хърватия, Чехия и Швеция.

¹⁰⁵ [Седма програма за действие за околната среда за периода 2014—2020 г.](#)

¹⁰⁶ [COM\(2015\) 614](#)

върху околната среда е тясно свързан с икономическите сектори (селско стопанство, транспорт, промишленост, хранително-вкусов сектор, енергетика и др.). Като пример в това отношение може да бъде посочена зависимостта на кръговата икономика от продуктите иновации, ефективното управление на отпадъците и стимулирането чрез устойчиви обществени поръчки. На равнище ЕС анализът на взаимовръзката между селското стопанство и водите показва, че е възможен по-интегриран подход¹⁰⁷. В много случаи подходът на сътрудничество, отчитащ различни интереси, би могъл да представлява по-добро решение, отколкото приемането на ново законодателство.

Междусекторните срещи на политическо равнище (например съвместни заседания на съставите на Съвета) и съвместните експертни екипи по проекти също осигуряват начини за идентифициране, анализиране и решаване на случаи на слабо интегриране на екологичните аспекти.

Обучението между партньори се утвърди като важен инструмент за подобряване на изпълнението на политиките в областта на околната среда. Инструментът за партньорство TAIEX-EIR, въведен по време на първия цикъл за преглед на изпълнението на политиките в областта на околната среда, беше добре приет от органите в тази сфера. През 2018 г., която беше първата година на функциониране на инструмента, всички държави членки участваха в поне едно събитие, като над 50 % от събитията представляваха многонационални семинари. Макар че в 19-те проекта, изпълнени през 2018 г., инструментът беше използван главно от органите в областта на околната среда, той може да е от полза за по-доброто интегриране чрез ангажирането на други органи, както е посочено в констатациите относно политиката.

Констатации относно политиката:

- Всички държави членки могат допълнително да подобрят управлението в областта на околната среда като цяло. В няколко държави членки органите в областта на околната среда не разполагат с достатъчен персонал и тази липса на капацитет и ресурси ограничава способността им за изпълнение и принудително прилагане на политиките. В повечето държави членки съществуват координационни структури между секторните администрации и на различни равнища, но тяхната ефективност не е еднаква. Към три държави членки¹⁰⁸ е отправен настойчив призив да предприемат мерки срещу разпокъсването на регионално и местно равнище чрез разработване на по-добри механизми за координация по отношение на околната среда.
- Две държави членки¹⁰⁹ все още не са завършили транспонирането на преработената Директива за оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС) в националното

¹⁰⁷ Европейска комисия, [Agriculture and Sustainable Water Management in the EU](#) (Селско стопанство и устойчиво управление на водите в ЕС), 2017 г.

¹⁰⁸ Гърция, Испания и Италия.

¹⁰⁹ Германия и Литва.

законодателство. Необходимо е да се рационализират процедурите за екологична оценка и да се осигури ефективно обществено участие в целия ЕС.

- Партньорският обмен се използва главно за тематичните предизвикателства, но инструментът може да бъде използван и за обмен на информация относно основните причини за слабото изпълнение в областта на качеството на публичната администрация и механизмите за управление.

Успешни практики:

В България са предприети стъпки за осигуряване на рационализирани екологични оценки чрез включване в процедурите за ОВОС на подходящата оценка съгласно Директивата за местообитанията, процеса на разрешаване на комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването и процеса Seveso за химическа безопасност. Рационализирането спомага за намаляване на административната тежест, засилва съгласуваността и ускорява процеса на вземане на решения, като усилията следва да се насочат към адекватното прилагане на тези разпоредби.

4. Бъдещи действия

Посредством прегледа на изпълнението на политиките в областта на околната среда бяха идентифицирани няколко основни проблема, които изискват специално внимание през следващите години, и вниманието на ключовите органи и гражданите беше насочено към пропуските в изпълнението на тези политики в техните държави.

Интегрирането на екологичните цели с други легитимни цели на политиката често е слабо и това оказва отрицателно въздействие върху изпълнението. По-доброто интегриране на всички тези цели на етапите на планиране и изпълнение на политиката е от съществено значение за успеха на всяка от съответните области на политиката и, в крайна сметка, за нашите общества. Перспективите, посочени в последния доклад относно състоянието на околната среда¹¹⁰ и доклада за показателите за околната среда за 2018 г.¹¹¹, са доста мрачни, като цялостното изпълнение на действащото законодателство на ЕС в областта на околната среда е само отправна точка за промяна на тенденциите.

Настоящият напредък по действителното изпълнение е твърде бавен и по-доброто интегриране на екологичните аспекти може да представлява повратен момент. Ситуацията може да бъде подобрена само ако въпросите, свързани с околната среда, бъдат взети предвид при формулирането и изпълнението на публични политики със значителен отпечатък върху околната среда като енергетика, транспорт и селско стопанство. Като водещ принцип може да бъде утвърден т. нар. „ориентиран към връзките подход“¹¹², който се изразява в систематично и предварително проучване на проблемите, с цел да се набележат допълнителни интегрирани решения за засегнатите сектори и да се подкрепят инвестициите, свързани с околната среда, на европейско, национално, регионално и местно равнище.

Основен фактор за цялостното изпълнение е **качеството на съответните системи за управление**. В докладите по държави се посочва, че друга важна причина за незадоволителното изпълнение е свързана с неефективността и неефикасността на публичните администрации. Комисията вече работи за подобряване на качеството на публичната администрация и управление в контекста на европейския семестър чрез структурните и инвестиционните фондове, програмата за подкрепа на структурните реформи и специфичните

¹¹⁰ Европейска агенция за околна среда, [Report on the State of the Environment](#) (Доклад относно състоянието на околната среда), 2015 г.

¹¹¹ Европейска агенция за околна среда, [Environmental Indicator Report 2018](#) (Доклад за показателите за околната среда от 2018 г.).

¹¹² В ориентирания към връзките подход, посочен в съобщението на Комисията „Следващи стъпки към устойчиво европейско бъдеще: Европейски действия за устойчивост“, [COM\(2016\) 739](#), се разглеждат взаимосвързаността и взаимозависимостта между различните предизвикателства.

инструменти за предоставяне на насоки¹¹³. По-специално е ясно, че макар нуждите в различните системи да се различават, не могат да бъдат постигнати подобрения в това отношение, без да се осигурят необходимите човешки и финансови ресурси за съответните администрации.

Изпълнението на политиките в областта на околната среда зависи от активното участие на широк кръг от публични и частни заинтересовани страни — от лицата, вземащи решения, до гражданите, предприятията и промишлените сектори. Такъв широк кръг от заинтересовани страни може да бъде ангажиран само ако съответната информация им бъде предоставена по ефективен начин. **Прозрачността на информацията, имаща отношение към околната среда**, надхвърля рамките на законовите задължения: тя е предпоставка за ефективно сътрудничество при изпълнението на политиките в тази област. Липсата на прозрачност води до загуба на доверие и невъзможност за мобилизиране на заинтересованите страни.

Преодоляването на пропуските в изпълнението изисква солидни доказателства, за да се определи „разстоянието до целта“, основните трудности и наличните възможности и впоследствие да се наблюдава ефективността на избраните решения. Поради това Комисията призовава държавите членки да действат по прозрачен начин при прилагането на европейските правила и политики, като използват портала за отворени данни на ЕС¹¹⁴ и съвременните информационни технологии за целите на комуникацията, данните и информацията. Чрез тях Комисията ще може да приспособи своята подкрепа към реалните обстоятелства по места.

Комисията се ангажира да подкрепя държавите членки за подобряване на изпълнението на политиките в областта на околната среда. Израз на този ангажимент са тематичните диалози за преглед на изпълнението на посочените политики и специалният инструмент за партньорство, които подпомагат оценката на проблемите, обмена на добри практики и партньорското обучение. Въпреки това успешният диалог между държавите изисква **активна ангажираност на регионалните и местните органи, както и на други заинтересовани страни**. Необходимо е провеждането на повече тематични разисквания на всички нива и между всички нива на администрацията, които следва да доведат до оперативни заключения, последвани от действия. При разискванията следва да се вземат предвид възможностите за по-нататъшно интегриране на екологичните аспекти в други области на политиката. Комисията публикува документи, които могат да послужат като отправна точка, включително съобщението за чистия въздух (2018 г.)¹¹⁵, работния документ относно селското стопанство и водите (2017 г.)¹¹⁶, Плана за действие за природата, хората и икономиката¹¹⁷ и докладите за ранно предупреждение относно повторната употреба/рециклирането на отпадъци¹¹⁸.

Комисията приканва държавите членки да предприемат действия във връзка с констатациите от прегледа на изпълнението на политиките в областта на околната среда и да използват докладите по държави като основа за по-нататъшно обсъждане. Също така държавите членки се насърчават да продължат да работят по прилагането на действащите правила в областта на околната среда, за да осигурят по-добри екологични резултати за гражданите, да защитят здравето им и да смекчат и компенсират натиска върху околната среда, който струва скъпо на нашите общества и икономики.

Доброто състояние на околната среда е общ актив на хората в ЕС — както на настоящите, така и на бъдещите поколения, и представлява основа от критично значение за останалите социални и икономически дейности. ЕС въведе всеобхватно законодателство в областта на околната

¹¹³ Например [Quality of Public Administration — A Toolbox for Practitioners](#) (Качество на публичната администрация — инструментариум за практикуващи специалисти) и проучването [Public administration characteristics and performance in EU28](#) (Характеристики и ефективност на публичната администрация в ЕС-28).

¹¹⁴ Европейска комисия, [Портал за отворени данни на ЕС](#).

¹¹⁵ [COM\(2018\) 330](#).

¹¹⁶ [SWD\(2017\) 153](#).

¹¹⁷ [COM\(2017\) 198](#) и [SWD\(2017\) 139](#).

¹¹⁸ Европейска комисия, [Доклад за прилагането на законодателството относно отпадъците, включително за доклада за ранно предупреждение](#).

среда, чиято цел е да гарантира, че въздухът е безвреден, водата е безопасна, храната е здравословна, потребителските стоки не крият рискове, а замърсяване не се допуска. Ефективността на тези стандарти зависи от тяхното изпълнение. Осъществяването на изпълнението е в нашите ръце, независимо дали действаме като публични или частни лица.